

Az Alkotmánybíróság droghatározata

Hozzáadta: Buday Gergely
2007. november 27. kedd 14:36
Utolsó frissítés 2007. november 27. kedd 19:25

54/2004. (XII. 13.) AB határozat
Közzétéve a Magyar Közlöny 2004. évi 189. számában
AB közlöny: XIII. évf. 12. szám

244/B/1999

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének és nemzetközi szerződésbe ütközésének utólagos vizsgálatára, illetve mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség, továbbá nemzetközi szerződésből származó jogalkotási feladat elmulasztásának megállapítására irányuló indítványok alapján, valamint hivatalból eljárva – Dr. Bihari Mihály és Dr. Kukorelli István alkotmánybírák különvéleményével – meghozta a következő

határozatot:1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 282. § (1) bekezdésének, 282/A. § (1) bekezdésének, 282/B. § (1) bekezdésének, 282/C. § (1) és (2) bekezdésének, valamint 283/A. § (1) bekezdésének a „hatósági engedély nélkül”, illetve a 283/A. § (1) bekezdésének „hatósági engedéllyel nem rendelkezőnek” szövegrészei alkotmányellenesek, ezért azokat a határozat kihirdetésének napjával megsemmisíti.

A felsorolt rendelkezések az alábbi szöveggel maradnak hatályban:„282. § (1) Aki kábítószer termesz, előállít, megszerez, tart, az országba behoz, onnan kivisz, vagy az ország területén átvisz, büntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

„282/A. § (1) Aki kábítószer kínál, átad, forgalomba hoz, vagy azzal kereskedik, büntettet követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

„282/B. § (1) Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személy felhasználásával kábítószer termesz, előállít, megszerez, tart, az országba behoz, onnan kivisz, az ország területén átvisz, büntettet követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

„282/C. § (1) Az a kábítószerfüggő személy, aki kábítószer termesz, előállít, megszerez, tart, az országba behoz, onnan kivisz, az ország területén átvisz, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az a kábítószerfüggő személy, aki kábítószer kínál, átad, forgalomba hoz vagy azzal kereskedik, büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

„283/A. § (1) Aki nemzetközi szerződés végrehajtására kiadott jogszabályban a kábítószer tiltott előállításához használt vegyi anyagként meghatározott anyagot előállít, megszerez, tart, felhasznál, forgalomba hoz, azzal kereskedik, az országba behoz, onnan kivisz, az ország területén átvisz, úgyszintén, aki jogszabályi előírás megszegésével ilyen anyagot átad, büntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”2. Az

Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 283. § (1) bekezdésének b), c), d) pontja, e) pontjának 2. alpontja és (2) bekezdése alkotmányellenes, ezért azokat a határozat kihirdetésének napjával megsemmisíti.A 283. § az alábbi szöveggel marad hatályban:

„283. § (1) Nem büntethető kábítószerrel visszaélés miatt,

a) aki csekély mennyiségű kábítószer saját használatra termesz, előállít, megszerez vagy tart [282. § (5) bek. a) pont],
[…]

e) az a kábítószerfüggő személy, aki

1. jelentős mennyiséget el nem érő mennyiségű kábítószer saját használatára termesz, előállít, megszerez, tart, az országba behoz, onnan kivisz, az ország területén átvisz [282/C. § (1) bek. és (5) bek. a) pont],
[…]

f) az a kábítószerfüggő személy, aki az e) 1. alpontban meghatározott bűncselekménnyel összefüggésben – két évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő – más bűncselekményt követ el, feltéve, ha az első fokú ítélet meghozataláig okirattal igazolja, hogy legalább hat hónapig folyamatos, kábítószer- függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült, vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt.”3. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 286/A. § (2)

bekezdése alkotmányellenes, ezért azt 2005. május 31. napjával megsemmisíti. 4. Az Alkotmánybíróság megállapítja: nemzetközi szerződésbe ütköző és alkotmányellenes helyzet keletkezett azáltal, hogy az Országgyűlés a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényben a kábítószerrel visszaélés egyes eseteivel kapcsolatban elmulasztotta a kiskorúak védelmét fokozottan garantáló, az 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett, a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény, valamint az 1998. évi L. törvénnyel kihirdetett, az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án,

Bécsben kelt Egyezmény rendelkezéseit érvényre juttató szabályok megalkotását. Ezért az Alkotmánybíróság felhívja az Országgyűlést, hogy jogalkotói feladatának 2005. május 31. napjáig tegyen eleget. 5. Az Alkotmánybíróság hivatalból eljárva megállapítja: az Országgyűlés alkotmányellenes mulasztást követett el azzal, hogy az 1965. évi 4. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a New Yorkban, 1961. március 30-án kelt Egységes Kábítószer Egyezmény I – IV. listáinak, illetve az 1979. évi 25. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a pszichotrop anyagokról szóló, Bécsben, az 1971. évi február hó 21. napján aláírt egyezmény I – IV. listáinak eredeti és mindenkor hatályos (módosított) szövegét törvényben nem hirdette ki. Ezért az Alkotmánybíróság felhívja az Országgyűlést, hogy a listák szövegének kihirdetésével kapcsolatos jogalkotói feladatának 2005. május 31. napjáig tegyen eleget. 6. Az Alkotmánybíróság hivatalból eljárva megállapítja: alkotmányellenes helyzet keletkezett azáltal, hogy az Országgyűlés elmulasztotta azon rendelkezések megállapítását, amelyekből a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 282 – 283/A. §-ai alkalmazásakor a bűncselekmény elkövetési tárgya a jogbiztonság követelményét kielégítő módon meghatározható. Ezért az Alkotmánybíróság felhívja az Országgyűlést, hogy jogalkotói feladatának 2005. május 31. napjáig tegyen eleget.

7. Az Alkotmánybíróság hivatalból eljárva megállapítja: az Országgyűlés alkotmányellenes mulasztást idézett elő azzal, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény rendelkezéseivel összefüggésben nem alkotta meg azon szabályokat, amelyek a kábítószer-élvezőket segítő, megelőző, gyógyító programok végrehajtásában közreműködők büntetőjogi felelősségének kérdéseit rendezik. Ezért az Alkotmánybíróság felhívja az Országgyűlést, hogy jogalkotói feladatának 2005. május 31. napjáig tegyen eleget.

8. Az Alkotmánybíróság hivatalból eljárva megállapítja: alkotmányellenes helyzet keletkezett azáltal, hogy a jogalkotó elmulasztotta a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 282 – 283/A. §-aiban foglalt elkövetési magatartások és az engedéllyel folytatható tevékenységeket megállapító jogszabályok összhangjának megteremtését. Ezért az Alkotmánybíróság felhívja a jogalkotót, hogy feladatának 2005. május 31. napjáig tegyen eleget. 9. Az Alkotmánybíróság elutasítja a nemzetközi szerződésbe ütközés megállapítására irányuló azon indítványt, amely szerint az 1998. évi L. törvénnyel kihirdetett, az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény 3. cikk 5. pontjának f) és g) alpontjaiba ütköző módon sértik a nemzeti bíróságok jogkörét a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 283. §-ának azon rendelkezései, amelyek a nem függő fogyasztók számára is biztosítják a büntetőjogi következmények alóli mentesülés lehetőségét. 10. Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 282. §-a, 282/A. §-a, 282/B. §-a, 282/C. §-a, 283. § (1) bekezdés a) pontja, valamint az e) pont 1. alpontja és f) pontja, a 283/A. §-a, 286/A. § (3) bekezdése nemzetközi szerződésbe ütközésének, valamint alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványokat – a rendelkező rész 1. és 2. valamint 4. pontjában foglaltakon túlmenően – elutasítja. 11. Az Alkotmánybíróság az Országgyűlés alkotmányellenes mulasztásának megállapítására irányuló azon indítványt, amely szerint azáltal, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény rendelkezései büntetni rendelik a csekély mennyiségű kábítószer saját fogyasztás céljából történő előállítását és termesztését, sérül a jogalanyoknak Alkotmányban biztosított önrendelkezési joga – elutasítja. 12. Az Alkotmánybíróság a kábítószerrel visszaélés vétsége és büntette miatt jogerősen lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatára vonatkozó indítványt elutasítja. 13. Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 1999. március 1. és 2003. március 1. között hatályban volt 282. § (9) bekezdés a) pontjának „kábítószer fogyasztás” szövegrésze, valamint b) pontja alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló eljárást megszünteti. 14. Az Alkotmánybíróság az Országgyűlés alkotmányellenes mulasztásának megállapítására irányuló azon indítványt, amely szerint azért sérülnek a gyermekeknek az Alkotmány 16. §-ában biztosított érdekei, mert a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény nem lép fel kellő szigorral a kábítószerrel visszaéléssel szemben – visszautasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Indokolás

I. Az Alkotmánybírósághoz öt indítvány érkezett a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvénynek (a továbbiakban: Btk.) a kábítószerrel visszaélés bűncselekményét meghatározó törvényi tényállásaival kapcsolatban. Az indítványok a szabályozás jelenlegi módját azonos és eltérő oldalról egyaránt, szinte minden tekintetben többszörösen támadták. Az indítványozók – olykor egymással ellentétes – álláspontjaik alátámasztására nemegyszer ugyanazon alkotmányi rendelkezésekre hivatkoztak, kontrasztos érvelést kifejtve és egymásnak ellentmondó következtetéseket levonva azok tartalmából. Az Alkotmánybíróság ezért az ügyeket egyesítette és egy eljárásban bírálta el.

A.1. Az egyik indítványozó a kábítószerrel visszaélés elkövetési magatartásai közül – a Btk. 1999. március 1. és 2003. március 1. között hatályos – 282. § (1) bekezdésében, valamint a „282/B”. § (1) bekezdésében meghatározott „megszerezés” és „tartás” fordulatok, illetve a 282. § (9) bekezdés a) pontjában, továbbá a „282/B”. § (5) bekezdés a) pontjában rögzített, a fogyasztói magatartást szankcionáló tényállási elemek alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezte. Kérte továbbá a vitatott jogszabályi rendelkezések alapján jogerősen lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatának elrendelését. (Az indítvány benyújtásának időpontjában a Btk-nak 282/B. §-a nem volt. Az e

megjelölés alatti vitatott rendelkezések – a beadvány indokolásából kitűnően – az akkori 282/A. §-ban voltak fellelhetőek.) A támadott rendelkezések a büntető jogszabályok és a hozzájuk kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2003. évi II. törvény (a továbbiakban: Btk. módosítás1.) 2003. március 1-jei hatályba lépését követően tartalmilag a 282. § (1) bekezdésében, illetve az (5) bekezdés a) pontjában, valamint a 282/C. § (1) és (5) bekezdésében élnek tovább. Az indítványozó emellett mulasztás megállapítására irányuló kérelmet is előterjesztett, mivel az „Országgyűlés [hellip;] nem biztosítja az önrendelkezési jog gyakorlását, amikor büntetni rendeli csekély mennyiségű kábítószer saját fogyasztás céljából való előállítását és természetét.” Kifejtette, hogy az Alkotmány 54. § (1) bekezdésében garantált emberi méltósághoz való jog magában foglalja az önrendelkezési szabadsághoz való jogot. Ebből az következik, hogy a magánszférába történő állami beavatkozásnak akkor is kizártnak kellene lennie, ha a polgárok egészségüket károsító tudatmódosító szereket használnak. Véleménye szerint az önpusztító magatartással az egyén csak önmagának árt, mások jogait nem veszélyezteti, s ezért az államnak az Alkotmány 70/D. §-ból fakadó azon kötelezettségével szemben, amely szerint a területén élők számára biztosítja a legmagasabb testi és lelki egészséghez való jogot, elsőbbséget élvez az Alkotmány 54. § (1) bekezdése által oltalmazott alapjog. Ez pedig korlátozza az államot abban, hogy az arányosság elvének megsértésével büntetőjogi eszközök útján avatkozzon be a kábítószer-fogyasztás személyek magánéletébe. Hozzátette mindehhez, hogy a támadott rendelkezések az Alkotmány 55. § (1) bekezdésében biztosított személyi szabadsághoz való jog tekintetében az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésébe is ütköznek. Az állam önkényesen döntött akkor, amikor a tudatmódosító szerek közül ésszerű szempontok nélkül válogatva egyesek használatát a büntetőjog eszközeivel is tiltja, még másokét – egészségre ártalmasságuktól függetlenül – tolerálja. Az indítványozó a Btk. módosítás1. 2003. március 1-jei hatályba lépését követően az Alkotmánybíróság felhívására nyilatkozatot nem tett. Az általa támadott rendelkezések azonban a Btk. hatályos rendelkezéseiben továbbra is fellelhetőek. 2. Egy másik indítványozó a Btk. 1999. március 1. és 2003. március 1. között hatályos 282. § (9) bekezdés a) pontjából a „kábítószert fogyaszt” szövegrésze, a b) pont egésze, valamint a 282/A. § (1) és (5) bekezdése (fogyaszt, megszerez, tart) alkotmányellenessége megállapítását és megsemmisítését indítványozta. A támadott rendelkezések a Btk. módosítás1.-et követően – a Btk. 282. § (9) bekezdés b) pontjában foglalt nagy nyilvánosság előtti kábítószer-fogyasztásra történő felhívás kivételével – a 282. § (5) bekezdés a) pontjában, valamint a 282/C. § (1) és (5) bekezdésében élnek tovább. Megítélése szerint a támadott rendelkezések ellentétesek az Alkotmány 54. § (1) bekezdésében garantált emberi méltósághoz való joggal, sértik a (2) bekezdésben foglalt kínzás, kegyetlen, embertelen, megalázó elbánás és büntetés, valamint az orvosi vagy tudományos kísérletek tilalmára vonatkozó rendelkezéseket, s nem egyeztethetők össze az Alkotmány 70/D. § (1) bekezdésében oltalmazott legmagasabb testi és lelki egészséghez való joggal. Sőt, a jogi szabályozás során az állam nem teljesíti ez utóbbi rendelkezés érvényre juttatása érdekében a (2) bekezdésben előírt kötelezettségeit sem. Álláspontja szerint a „regresszióhoz való jog alkotmányos alapjog, a jogalanyak joga van elpusztítani önmagát. [hellip;] az egyén saját testének tulajdonosa, ennek megfelelően [hellip;] [quod] egészségtelenségi [quod] állapota vonatkozásában primer rendelkezési jogosultsággal [hellip;] bír. [hellip;] A toxicománia jogszerű alkotmányos magatartás [hellip;] a thanatos /a halálösztön/ működése és kielégülése.” Mindemellett a szabályozás azon okból is alkotmányellenes, mert a törvényhozó nem tett különbséget függőséget okozó és nem okozó drogok között.

A későbbiekben beadványát kiegészítette azzal, hogy a „megszerez”, „tart” kategóriák esetében a szabályozás aszerint sem differenciál, hogy az elkövető magatartása saját fogyasztására irányul-e, vagy kereskedelmi céllal történik. Megítélése szerint büntetőjogi üldözésre csak utóbbi magatartások esetében kerülhet sor. Ezzel összefüggésben kezdeményezte a Btk. 282. § (8) bekezdése és a 283/A. § (1) – (3) bekezdései alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését, minthogy e törvényhelyek nem tesznek különbséget a fogyasztói és a kereskedelmi típusú magatartások között. Az újabb támadott rendelkezések a Btk. módosítását követően – dogmatikailag megváltozott rendszerben – tartalmilag a 282. § (5) bekezdés a) pontjában és 282/A. § (6) bekezdés a) pontjában és részlegesen a 283/A. § (1) bekezdésében élnek tovább. A Btk. módosítás1.-et követően az indítványozó az új szabályozás tekintetében is fenntartotta indítványát.

B. A további indítványozók – részben azonos szempontból – a Btk-nak a kábítószerekkel visszaéléssel kapcsolatos tényállásait a Btk. módosítás1. szerinti állapotában támadták. 1. Két országgyűlési képviselő az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 21. § (3) bekezdésének a) pontja alapján az Alkotmány 7. § (1) bekezdésében foglaltakra tekintettel a szabályozás nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatát indítványozta. Másodlagos indítványként előterjesztették, hogy amennyiben az Alkotmánybíróság a nemzetközi egyezménybe ütközést nem találja megalapozottnak – az Abtv. 47. § (1) bekezdése alapján – kötelezze a jogalkotót azon mulasztás megszüntetésére, amelyet a nemzetközi szerződésekből származó feladatainak elmulasztásával idézett elő. Részletes indokolásukban előadták, hogy a Btk. 283. § (1) bekezdés b) pontjának, a 283. § (1) bekezdés c) pontjának és a 283. § (1) bekezdés d) pontjának a büntetőjogi felelősségre vonás alóli mentesülést biztosító rendelkezései két nemzetközi szerződés szabályrendszerével is ütköznek. Sértik egyfelől az 1998. évi L. törvénnyel kihirdetett, az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószerek és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény (a továbbiakban: ENSZ Egyezmény) 3. cikk 5. pont f) és g) alpontja, másfelől az 1965. évi 4. törvényerejű rendelettel kihirdetett a New-Yorkban (sic!), 1961. március 30-án kelt Egységes Kábítószer Egyezmény (a továbbiakban: Egységes Kábítószer Egyezmény) 36. cikk 1. a) pontjának rendelkezéseit. Az ENSZ Egyezmény szabályai különösen súlyosnak tekintik a kábítószerekkel visszaélés cselekményét akkor, ha annak sértette kiskorú, vagy az elkövetéshez ilyen személyt használtak fel, illetve ha az

elkövetés fokozott védelemre szoruló intézményekben, vagy azok közelében történik [oktatási intézmény, büntetés-végrehajtási intézet, szociális szolgáltatásokat nyújtó központ, illetve mindazon helyek, amelyeket iskolás gyermekek tevékenységükkel összefüggésben látogatnak (a továbbiakban: minősített intézmények)]. Kimondják továbbá, hogy a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságoknak és más hatóságoknak jogot kell biztosítani arra, hogy e ténybeli körülményeket a döntéshozatal során figyelembe vehessék. Az Egységes Kábítószer Egyezmény pedig a szerződő feleket arra kötelezi, hogy jogsértő cselekménnyé nyilvánítsák a kábítószerrel visszaéléssel kapcsolatos elkövetési magatartásoknak az itt felsorolt mindazon formáját, amelyek bármilyen jogcímen ellentétben állnak az Egyezménnyel. Gondoskodniuk kell arról is, hogy a nemzeti szabályozás e szándékos cselekmények esetén, az elkövetőkkel szemben lehetővé tegye a „súlyos jogsértés” kategóriájának megfelelő büntetések, nevezetesen szabadságelvonás alkalmazását. Az indítványozók hivatkoztak arra, hogy az Egységes Kábítószer Egyezmény 36. cikk 1. pont b) alpontjának és 38. cikk 1. pontjának szabályaiból következően a kábítószerrel visszaéléssel összefüggésben elkövetett cselekmények esetén a büntetőjogi jogkövetkezmények kiegészítéseként a kezelést, a nevelést, az utógondozást célzó szabályozás megalkotásának legfeljebb a már függővé vált személyek esetén van helye. Az ún. „elterelés” intézménye nem vonatkozhat általában véve a fogyasztói oldalon szereplő elkövetőkre, különösen nem azokra, akik mások számára lehetővé teszik, hogy kábítószer fogyasszanak. A hazai szabályozásnak azok a rendelkezései, amelyek a büntetlenség eseteit anélkül terjesztik ki a „kínál”, „átadás”, „terjesztés”, „előállítás”, „kategorizálás”, hogy legalább a büntető jogszabályon kívül jogsértő cselekménynek nyilvánítanak azokat, sértik az Egységes Kábítószer Egyezmény tartalmát. Ezzel tehát a jogalkotó mulasztást követett el. 2. Egy másik országgyűlési képviselő indítványozó, részben eltérő indokok alapján, szintén a kábítószerrel visszaéléssel kapcsolatos hatályos büntetőjogi szabályozás – többszörös – nemzetközi szerződésbe ütközésének kimondását és az Alkotmány 7. § (1) bekezdésére tekintettel ennek következtében (a tárgyi összefüggésre figyelemmel) a Btk. 283. §-a teljes megsemmisítését indítványozta. Kérte továbbá a nemzetközi szerződésből származó jogalkotói feladat elmulasztásának megállapítását is. Álláspontja szerint a Btk. 283. § (1) bekezdés c) és d) pontjának 1. alpontja az ENSZ Egyezmény 3. cikk 5. pontjának f) alpontjába, a Btk. 283. § (1) bekezdés d) pontjának 2. alpontja az ENSZ Egyezmény 3. cikk 5. pontjának g) alpontjába ütközik. Mindemellett a Btk. 283. § (1) bekezdés c) pontja és d) pontjának 1. alpontja sérti az 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett, a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény (a továbbiakban: Gyermekek Egyezmény) 1. és 33. cikkét. Ugyanakkor a jogalkotó elmulasztotta a Gyermekek Egyezmény 33. cikke és az ENSZ Egyezmény 3. cikk 5. pontjának f) és g) alpontjaiból következő feladatainak teljesítését. Az ENSZ Egyezménnyel összefüggésben ezen indítványozó kifejtette, hogy a hatályos szabályozás elvonja a jogalkalmazótól az Egyezményben biztosított ama jogot, hogy a kiskorú személyek felhasználását a kábítószerrel visszaéléssel kapcsolatos cselekmények esetén kellő súllyal értékelhesse. A büntetőjogi felelősségre vonás alóli mentesülést biztosító azon rendelkezések ugyanis, amelyek a 18 éven felüli elkövetők esetén még akkor is alkalmazandók, ha a cselekmény elkövetési magatartásaként a „megszerzés”, a „tartás”, a „kínálás”, a „átadás”, állapítható meg, sértik a nemzetközi szerződés hivatkozott rendelkezését. Ugyanez irányadó mindazon esetekre, amikor a minősített intézményekben, vagy azok környékén, a 21. életévét még be nem töltött személy akár ingyen, akár ellenérték fejében – a mentesülés lehetőségének biztosítása mellett – kínálhat, átadhat kábítószer bármilyen életkorú személynek. A továbbiakban kitért még arra, hogy a Gyermekek Egyezmény hivatkozott rendelkezései szerint az állam kötelessége törvényhozási eszközökkel is távol tartani a kábítószereket és pszichotrop anyagokat a 18 éven aluli személyektől. A védelmi kötelezettség kiterjed a drogok általuk történő fogyasztására, s e személyeknek a kábítószerrel kapcsolatos cselekményekben történő felhasználására. A támadott rendelkezés sérti ezt a szabályt, amikor nagykorúak számára olyan esetekben biztosítja az elterelés lehetőségét, amikor a cselekmény érintettje vagy résztvevője kiskorú volt. A mulasztás megállapítására irányuló indítványával összefüggésben arra mutatott rá, hogy a Gyermekek Egyezmény felhívott cikkei, az ENSZ Egyezmény 3. cikk 5. pontjának f) alpontjával egyetemben azért is sérülnek, mert az ott megszabott – a kiskorúak védelmével kapcsolatos – jogalkotói feladatokat az Országgyűlés figyelmen kívül hagyta a kábítószerrel visszaélést szabályozó büntetőjogi rendelkezések megalkotásakor. 3. Ezen utóbbi országgyűlési képviselő további két magánszeméllyel közösen indítványozta a Btk. 282., 282/A., 282/B., 282/C., 283. és 283/A. §-ai alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését is. A megjelölt jogszabályhelyek egyes fordulóit, kitételeit, elkövetési magatartásait eltérő alkotmányi alapon támadták, azonban hivatkoztak arra, hogy a jogbiztonság követelményére figyelemmel a tárgyi összefüggés miatt csak a szabályozás teljes körű megsemmisítése lehetséges. 3.1. Álláspontjuk szerint a Btk. 282., 282/A., 282/B., 282/C. és 283/A. §-ai, valamint a 283. § (1) bekezdés a) és c) pontjának, illetve az e) pont 1. alpontjának „saját használatra”, szövegrésze, úgyszintén a b) és d) pontjai, továbbá az e) pont 2. alpontjának „együttesen történő kábítószer-fogyasztás alkalmával”, szövegrésze az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében meghatározott jogbiztonság követelményét sérti. A támadott törvényhelyekben szereplő „hatósági engedély nélkül”, „saját használatra”, és az „együttesen történő kábítószer-fogyasztás alkalmával”, tényállási elemek ugyanis bizonytalan, határozatlan tartalmú jogfogalmak, s így parttalan jogalkalmazói jogértelmezéshez vezetnek. Hivatkoztak arra, hogy a hatósági engedély fogalmát a törvény ugyanúgy nem határozza meg, mint ahogyan a korábbi – más összefüggésben már az Alkotmánybíróság által is kifogásolt – jogszabály nem határozta meg a hatósági előírás jogi tartalmát. Nem állapítható meg, hogy az engedély kiadása mely szervnek a kompetenciája, mi annak a tartalma és az állampolgárok honnan ismerhetik azt meg. Mindemellett a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény (a továbbiakban: Jat.) 1. § (1) bekezdéséből következően az engedély állampolgárokra egyébként kötelezőnek nem tekinthető, minthogy jogszabálynak nem minősül. A „saját használatra”, és az „együttesen történő kábítószer-fogyasztás alkalmával”, fordulatok egyfelől túláltalános, a jogalkalmazó belátása szerint

esetenként kiterjeszhető, vagy leszűkíthető fogalmak, másfelől pedig értelmezésük az állampolgárok oldalán olyan mélységű ismereteket tételez fel, amelyek a törvényben meg nem határozott körülményektől függenek. A „saját” fogalmára történő hivatkozás az egyes eljárások során végeredményben sem igazolható, sem cáfolható nem lesz, vagyis ennek elfogadása kizárólag a hatóság belátásától függ. A jogszabály szövegének „ad hominem” alakítása a jogalkalmazást így kiszámíthatatlanná, szubjektívvé teszi. Nem lehet tudni azt sem – állítják – hogy pontosan mit takar a „használat” fogalma, mivel ilyen elkövetési magatartás a törvény vonatkozó rendelkezéseiben nem is szerepel. A „használat” ezért éppenúgy lehet a fogyasztás szinonímája, mint akár az összes elkövetési magatartást átfogó fogalom. Problémát okoz a „használat” terjedelmének vizsgálata is. Ebből a szempontból kardinális kérdés – amelyre a törvény nem ad választ – hogy a „használat” esetében miként viszonyulnak egymáshoz a különböző elkövetési magatartások, összeadódnak-e a minősítést is befolyásoló mennyiségek vagy sem. Végül újabb problémát jelent, hogy az „együttesség” és a „fogyasztás alkalma” szempontjából a térbeli és időbeli határokat, valamint az elkövetési magatartásokat sem tisztázza a Btk. Alkotmányossági szempontból külön jelentősége van annak – hangsúlyozzák az indítványozók – hogy a „saját használatra” és az „együttesen történő kábítószer-fogyasztás alkalmával” fordulatok a büntetőjogi felelősség alól történő mentesülést lehetővé tevő szabályok között kerültek bevezetésre. A jogbizonytalanság következményéből fakadó szubjektív jogalkalmazás lehetősége megteremti annak veszélyét, hogy az egyes elkövetők esetében eltérő mérce érvényesül. Sérül tehát az alkotmányos büntetőjog azon követelménye, amely szerint a büntethetőség feltételeit és a büntethetőséget kizáró, valamint megszüntető okok meglétét valamennyi elkövető esetén egyenlő mérce szerint kell vizsgálni.

3.2. A Btk. 283. § (1) bekezdés b) és az e) pont 2. alpont alkotmányellenességének megállapítása alapjául az indítványozók az Alkotmány 8. §-ából, illetve az 54. § (1) bekezdéséből levezethető, az „állam általi életvédelem tevőlegességének követelményé[re]” jelölték meg. Megítélésük szerint a támadott rendelkezésekben biztosított, a büntetőjogi felelősségre vonás alóli széles körű „menekülést” biztosító rendelkezések olyan egyoldalú szabályok, amelyekkel az állam lemond a közegészség védelméről. Mindezt csak súlyosbítja, hogy az elterelés lehetőségét a törvényhozó bármilyen fajta kábítószer csekély mennyiségére megállapíthatónak látta, noha a kábítószer-fogyasztás személyi kockázata általában véve is eltérő. A szabályozás mindemellett nincs tekintettel a kábítószerhez jutó másik személy életének, egészségének megóvásához fűződő alkotmányos kötelezettségre sem. E helyett „az állam hallgatólagosan elismerte a drogfogyasztási jelenség elfogadhatóságát.”

3.3. Végül az indítványozók a Btk. 283. § (1) bekezdésének c) pontját, a d) pontjának 1. és 2. alpontját az Alkotmány 16. §-ában foglalt, az ifjúság érdekeinek védelméhez és a 67. § (1) bekezdésében rögzített, a gyermek zavartalan fejlődéséhez való alkotmányos jog alapján támadták. Kifejtették: a jogalkotó azzal, hogy „önkéntesen és célszerűtlen egyoldalúsággal [és] végletekig menő toleranciát tanúsít a drogok hozzáférhetősége iránt”, a legteljesebb mértékben figyelmen kívül hagyja a gyermek- és ifjúságvédelem Alkotmányban rögzített követelményrendszerét. Az államnak az élet- és egészségvédelem körében – az előző pontban kifejtett V passzivitása nem terjedhet addig, hogy felnőtt korúak számára megengedje a kábítószerrel kapcsolatos cselekmények esetén a gyermekkorúak felhasználását. A gyermeknek a zavartalan fejlődéshez való joga alkotmányos jog és ez nem versenghet az Alkotmányból le nem vezethető „kábulathoz való joggal”. Az önrendelkezés jogából nem vezethető le „valamely szer-, illetve eszközhasználat [és] szabadságjog[a]”. Mindezen felül a gyermekkorúak a droghasználat terén nem tekinthetők „választópolgárnak”, a felnőtt társadalom kötelessége az ő védelmükről gondoskodni. A gondoskodás megszervezése pedig az államot terhelő kötelezettség.

4. Egy további indítványozó a Btk. módosítás 1.-nek a hatályos szabályozást megállapító 17-23. §-ait az Alkotmány 16. §-ban megfogalmazott, az ifjúság érdekeinek védelmét előíró alapjoggal, a 18. §-ban oltalmazott egészséges környezethez való joggal, a 70. § (1) bekezdésében védett legmagasabb szintű testi és lelki egészséget biztosító joggal, az 54. § (1) bekezdésében garantált emberi méltósághoz és az 55. § (1) bekezdésben biztosított személyi biztonsághoz való joggal egészében tartotta ellentétesnek. Erre figyelemmel a módosító rendelkezések alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte. Indokolásában előadta, hogy az enyhe büntetéseket és a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülését megteremtő szabályozás nem szolgálja sem a speciális, sem a generális prevenciót, nem biztosítja az ifjúság nevelésének, érdekeinek védelmét. Ellentétben áll továbbá az egészséghez való joggal, s az emberi méltóság jogával is, mert a kábítószer fogyasztó személy végül elveszíti emberi méltóságát is.

C. 1. Az Alkotmánybíróság eljárása során beszerezte az igazságügy-miniszter és – egyes kérdésekben – az egészségügyi, szociális és családügyi miniszter véleményét.

2. Az Alkotmánybíróság előtt folyamatban lévő eljárás időtartama alatt a büntető jogszabályok módosításáról szóló 2004. évi XL. törvény (a továbbiakban: Btk. módosítás 2.) – 2004. május 19-i hatállyal – ismételtelen módosította a kábítószerrel visszaélést szabályozó tényállások tekintetében az értelmező rendelkezéseket tartalmazó 286/A. § (2) bekezdés b) pontját. Az indítványok elbírálása során ezért az Alkotmánybíróság a módosítás tartalmát, illetve az értelmező rendelkezéseknek a módosítás szerint tartalmat adó, ugyancsak a vizsgálat időpontjában megváltozott végrehajtási rendeleteket vette figyelembe.

II. Az indítványok elbírálásával összefüggésben az Alkotmánybíróság az alábbi jogszabályi rendelkezéseket vizsgálta: